

't Seghen Waert

jaargang 29 aflevering 4

november 2010

verenigingsblad van het Historisch Genootschap
Oud Soetermeer

Contact

't Oude Huis, Dorpsstraat 7, 2712 AB

Zoetermeer, tel. (079) 319 06 83

www.oudsoetermeer.nl

info@oudsoetermeer.nl

't Seghen Waert is een uitgave van
het Historisch Genootschap Oud Soetermeer
ISSN: 1384-7260

Bestuur

dhr. P.P. van Puffelen, voorzitter, voorzitter@oudsoetermeer.nl, tel. 06 55813828

dhr. R.M. A. Krul, secretaris, secretaris@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 321 07 32

dhr. L. Vlastra, penningmeester, penningmeester@oudsoetermeer.nl, tel. 06 26090299

dhr. F.J. van Spelde (A.W.Z.), mw. A. de Ruiten-Bouman (G.W.Z.), mw. E. W. M. van Adrichem (Activiteitencie), dhr. P. van Daal (I.S.V.), dhr. R. Grootveld, dhr. A. C. J. Vermeulen

Archeologische werkgroep (werkavond dinsdag 20.30-22.00 uur)

dhr. F.J. van Spelde, awz@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 361 31 28

Genealogische werkgroep (inloop 1e maandag/maand 20.00-22.00 uur)

mw. M.E. Vijverberg-Kalkema, gwz@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 331 65 52

Werkgroep Bewegend Beeld en Geluid

dhr. G. van Doornen, wbbg@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 319 01 19

Interviewgroep Sprekend Verleden

dhr. E.W. van den Burg, isv@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 316 48 58

Commissie Historisch Erfgoed

dhr. J. van der Velde, che@oudsoetermeer.nl

Commissie Collectie en Archief (open woensdag 14.00-17.00 uur)

dhr. R. Grootveld, collectie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 316 56 54

Activiteitencommissie

mw. E.W.M. van Adrichem, activiteitencommissie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 331 01 73

Leesgroep Lastige Letters

dhr. R. Tousain, paleografie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 316 56 54

Redactie

dhr. P. Drapers, dhr. R. Tousain, dhr. A. C. J. Vermeulen, dhr. R. Grootveld
redactie@oudsoetermeer.nl

Ledenadministratie

dhr. D. de Kler, ledenadministratie@oudsoetermeer.nl, tel. (079) 331 58 28

Contributie

Lidmaatschap Euro 15,— per jaar, gezins- of jeugdlidmaatschap Euro 7,50
bankrekening 3426901 t.n.v. HGOS

Giften graag op bankrekening 4894624 t.n.v. HGOS

Inhoud

Van de redactie	1
Secretaris gezocht	2
Nieuwe leden	2
Activiteiten	3
Wat een boeken!	5
Sprekend Verleden: In gesprek met Mw. Hennie Roos-De Gelder-deel 1	6
Twee dorpen, 75 jaar jong	13
Kerstmis op de Maria's Hoeve	28

Van de redactie

Zeventig jaar geleden ging men meestal te voet naar de kerk. Met de koets van de Zegwaartseweg naar de Nicolaaskerk in het dorp en terug was dan ook al bijzonder. Deze tocht wordt beschreven in een echt Zoetermeers Kerstverhaal. De exacte beschrijving van alle gebeurtenissen zorgt er voor dat het lijkt of je zelf in de koets zit, meezingt in de kerk en aanschuift aan de versierde tafel. Dat maakt de tocht en het verhaal bijzonder en passend in deze aflevering van 't Seghen Waert.

Het eerste deel van het interview met mevrouw Roos- De Gelder treft u in deze aflevering aan. Het tweede deel volgt in 2011. Mevrouw Roos woont al vele jaren in Zoetermeer, maar haar leven begon in een molen aan de Klapachterweg in Bleiswijk. In 1935, nog geen achttien jaar oud, heeft zij daar vast en zeker gehoord over het samengaan van de gemeenten Zegwaart en Zoetermeer. Dat is nu 75 jaar geleden. Iets over de turbulente voorgeschiedenis van deze verbintenis vindt u in dit blad.

Mocht u een bijdrage willen leveren aan de eerste aflevering in 2011, dan ontvangen wij deze graag voor 17 januari.

Secretaris gezocht

Het Historisch Genootschap Oud Zoetermeer zoekt een secretaris. De huidige secretaris treedt in november a.s. af wegens het verstrijken van zijn bestuurs-termijn.

De functie is onbezoldigd en vergt – naast het deelnemen aan de zeswekelijkse avondvergaderingen van het bestuur - enige tijd voor het voorbereiden van de bestuursvergadering en andere daaraan verbonden werkzaamheden. Heeft u interesse in dit vrijwilligerswerk of wilt u nadere informatie over de functie dan kunt u zich wenden tot de heer R. Krul (079-3210732). Aanmelden kan ook schriftelijk aan het bestuur van het HGOS, 't Oude Huis, Dorpsstraat 7, 2712 AB, Zoetermeer of via info@oudsoetermeer.nl

Nieuwe leden

We heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

P.E. de Bakker, Zoetermeer
A. Blaas, Zoetermeer
J.C. Deckers, Renswoude
W.M. Fraikin ter Hoek, Zoetermeer
J. Groene, Zoetermeer
E.P. Jenner, Zoetermeer
G. Kuiper, Zoetermeer
G. Lagerweij-Filippo, Zoetermeer
J.G. Mast, Zoetermeer
B. Perquin, Zoetermeer
M.E. Simon, Zoetermeer
W.S. Verheul, Zoetermeer
B. Visser, Zoetermeer
G. Wagenaar, Bleiswijk
J. Wingelaar, Zoetermeer

Aanmelden als lid kan via onze website www.oudsoetermeer.nl of per post via Dorpsstraat 7, 2712 AB, Zoetermeer. Vermeld uw naam, adres, zo mogelijk uw e-mail adres en geboortedatum en of u zich opgeeft als lid, jeugdlid (tot 18 jaar) of gezinslid (tweede op hetzelfde adres).

Activiteiten

Voor alle activiteiten kunt u zich opgeven bij mevrouw F. Brandhorst.
Tel. 079 - 351 70 47.

Woensdag 24 november

Ledenvergadering. De agenda en andere stukken vindt u in de Nieuwsbrief.

Maandag 31 januari

Filmavond: Nog niet eerder vertoonde films uit de jaren 1940-1975. Begeleiding door de heer Gerrit van Doornen.

Locatie: 't Centrum, Frans Halsstraat 1. Aanvang 20.00 uur. Kosten inclusief koffie Euro 5,-, leden Euro 3,-.

Maandag 28 februari

Lezingen over Huis te Palenstein, het kasteel dat in de Dorpsstraat heeft bestaan door onder andere mevrouw Botine Koopmans van de gemeente Zoetermeer en de heer Ronald Grootveld van Oud Soetermeer.

Locatie: 't Centrum Frans Halsstraat 1. Aanvang 20.00 uur. Kosten inclusief koffie Euro 5,-, leden Euro 3,-.

Dinsdag 29 maart

Bezoek aan het museum MUZEE Scheveningen. De geschiedenis van een vissersdorp. Mogelijk met een kleine rondleiding door het dorp en ontmoeting met oud-Scheveningers. Gastheer de heer Jaac de Graaf.

Vertrek 9.30 uur van Centrum West (7 strippen of OV kaart). Kosten inclusief koffie Euro 10,-, leden Euro 7,-.

Zaterdag 23 april

Inloopdag voor inbreng en vertoning van oude films.

De dag wordt verzorgd door de Werkgroep Bewegend Beeld en Geluid.

Locatie: 't Oude Huis, Dorpsstraat 7, 11.00 - 16.00 uur.

Toegang gratis.

MONDIAL MOVERS

HENNEKEN BV

**Professionele verhuizers
van huis uit**

- * Particuliere verhuizingen
- * Kantoor- en bedrijfsverhuizingen
- * Nationale en internationale verhuizingen
- * Verhuishwinkel
- * Verwarmde en beveiligde inboedel-/
archiefofslag

Goudstraat 51

2718 RD Zoetermeer

tel. + 31 (0)79-3611368

e-mail: info@henneken.nl

website: www.henneken.nl

WITGOED SERVICE

D. den HOLLANDER v.o.f.

REPARATIE EN VERKOOP VAN:

WASMACHINES

WASDROGERS

KOELKASTEN

KOOK / BAKAPPARATUUR

Tel. 079 - 361 01 91

Lenastroom 2 - 2721 BT Zoetermeer

FAX 079 - 361 30 55

Wat een boeken !

In september lagen er zes nieuwe boeken over de Zoetermeerse geschiedenis in de winkel. Allereerst ons eigen werk *Proeven van Zoetermeerse Zuivel* over de geschiedenis van de zuivel en zuivelhandel in Zoetermeer, met tevens een verhaal van boterboer Mees Cammeraat en een prachtige fietsroute. En dat voor slechts Euro 3,-. Tegelijk verscheen op de Open Monumentendag in zeer beperkte oplage *De Smaak van Zuivel*, een kookboek met zuivelrecepten gevuld door Zoetermeeders.

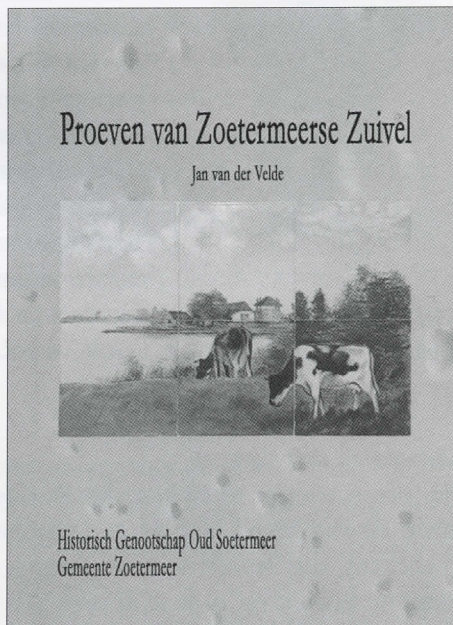
En nog meer zuivel-gerelateerd leesvoer: een lijvig boekwerk getiteld *Vaarwel Nutricia*, geschreven door voormalig directeur en commissaris E. van Veen, dat vooral de laatste 45 jaar van het concern behandelt.

De familie Bos heeft over haar familie-geschiedenis een genealogische publicatie geschreven.

Over mensen gesproken: de minder goede kanten van deze tweebenige verschijning staan in *Baron Syberg*, een alchemistische zwendelaar uit de 18de eeuw die ook een paar maanden Zoetermeer op stelten zette in en rond Huize Meerrust, daar waar nu Roos Party Point in de Dorpsstraat staat.

En meer mensen staan te kijk in het boek dat 30 september aan onze voorzitter is gepresenteerd. Het is min of meer het vervolg op het fotoboek *Zoetermeer in de Groei* dat is samengesteld door Joke de Kler en gaat vooral over het leven van de inwoners in de uitdijende stad tussen 1950 en 2009.

Alle boeken zijn in de boekhandel verkrijgbaar.

Sprekend Verleden: In gesprek met mw. Hennie Roos-De Gelder-deel 1

Eddie Roos, bewerking: E.W. van den Burg

Alle foto's zijn afkomstig van mw. H.C. Roos-de Gelder

Mw Hennie Roos-De
Gelder

De Interviewgroep kwam ter ore dat mevrouw Roos was geïnterviewd door haar zoon en dat dit gesprek was vastgelegd door haar kleinzoon. Wij hebben mevrouw Roos laten weten dat wij zeer geïnteresseerd waren in haar levensverhaal. Het interview liep echter tot aan het moment dat zij ging huwen. Om het verhaal compleet te maken hebben de dames Van Wijk en De Graaf van de werkgroep van haar ook het vervolg gehoord. Mevrouw Hendrina Catharina Roos-De Gelder is geboren op 5 juni 1917 in Bleiswijk en woont het grootste deel van haar leven in Zoetermeer. De eerste vijfentwintig jaar met het gezin in de watermolen aan de Klapachterweg. Dus toen ook al onder de rook van Zoetermeer.

Gevaren in de molen

‘Ik begin met te vertellen dat ik nog meegemaakt heb dat de molen draaide, maar ik was zeven jaar, toen de molen stopgezet werd. Toen kwamen er watermachines, die hetzelfde werk gingen doen als de molens. Ik kan me nog goed herinneren dat de molen draaide. Ik was er niet zo blij mee als kind, want dan mocht ik niet buiten. Dat was te gevaarlijk. Die wieken, die draaiden en dan kon je een klap van de molen krijgen en was je dood. Dat was een keer gebeurd en dat was me altijd voorgehouden. Dus als de molen draaide, werden mijn klompjes weggezet en was het binnen blijven. Dat vond ik niet leuk. Ik heb eens gezien dat er een kip of een haan langs liep en die werd gepakt door zo’n wiek en die was morsdood. Die kon zo in de soep.

Er was ook een plek in de molen waar ik niet mocht komen. Er was een soort hok met een luikje en daar hoorde je het geluid als de molen maalde. Dan draaide daar het scheprad, heel groot en dat draaide dan rond. Dat sloeg het water van de ene kant naar de andere. Maar dat was gevaarlijk. Mijn moeder zei altijd, als ik wel eens door dat luikje keek, “denk erom dat je daar nooit door klimt”. Want daar is wel eens een kind helemaal vermalen, door dat rad. Dus die pin stond goed op mijn neus. “Denk erom, blijf daar vandaan!” Dat was de waarschuwing die ik altijd kreeg’.

Het wonen in een watermolen

'Je had een gang, de kamer en dan had je een soort hok. Ja het kamertje zelf was maar klein. In het kamertje waren twee bedsteden. In de ene sliepen mijn vader en moeder en in de andere sliepen mijn zus en ik. Mijn broers sliepen boven, want we hadden ook een boven. Daar stond ook nog een ledikant en er was een bedstee.'

Dieren in en om de molen

'We hadden kippen, konijnen, we hadden eenden, ganzen, varkens, schapen, en we hadden geiten en koeien. We hadden zeven katten, die in de hooiberg sliepen. En een hond, hadden we ook. We hadden allerlei soorten dieren. Het was vreselijk leuk. Van lieverlee ging dat een beetje over. Mijn broers werden groot en die gingen werken en ja, dan gingen er wel eens dieren weg en die kwamen niet meer terug. Er werden ieder jaar twee varkens vetgemest. Eén werd er verkocht en de ander werd geslacht. Dan kwam de slager, die schoot hem dood en ging hem slachten. Ik kreeg dan altijd de varkensblaas. Die werd opgeblazen, dan had je een soort ballon. Ja, later kreeg mijn broertje hem, die ging er mee voetballen. Toen was ik er al te groot voor. Ik weet nog goed, er werd ook nog wel eens een geit geslacht en dat kwam ook de slager doen. Als zijn kop afgesneden werd, vreselijk, daar kon ik niet naar kijken. En mijn moeder ook niet

De familie De Gelder bij de molen aan de Klapachterweg voor de geboorte van Hennie.

hoor. Dan lagen we boven, met ons hoofd in het kussen om maar niks te horen, dat weet ik nog wel. Net als het varken werd doodgeschoten, ach dat vonden we zo erg. Mijn moeder hield net zo als ik, erg veel van dieren.

We hadden drie koeien. De melk was voor een deel voor eigen gebruik, de rest werd opgehaald en ging naar de fabriek. Maar de lege melkbussen moesten natuurlijk weer opgehaald worden bij de weg en dat was dikwijls mijn werk. Dan ging je met de kruiwagen naar de weg, soms ook door de modder heen. Maar ja, dat was eenmaal zo, je wist niet beter. Het was niet altijd alles. Dat was weer later, in de oorlogsjaren. Toen maakte mijn moeder kaas. Dat was dan natuurlijk geweldig, want er was niets te krijgen. En de kaasjes die ze maakte, die waren zo heerlijk, zo kocht je ze niet. Het waren altijd van zulke kleine kaasjes. Ze maakte er een heel stel en dat was dan een heel werk, want die moesten steeds gekeerd worden, dat gebeurde in de kelder. Ze karnde ook. Van de room werd boter gemaakt. Mijn moeder lustte die kunstboter niet, nee daar trok ze haar neus voor op. We hadden eigengemaakte boter.'

Verstoken van water en elektriciteit

'We hadden geen leidingwater en geen elektriciteit. Voor de verlichting gebruikten we petroleumlampen. Je moest er altijd op bedacht zijn dat ze konden gaan roeten. Het is wel eens gebeurd dat je in de keuken kwam en dat het hele plafond roetzwart was. Dan kon je opnieuw gaan witten.

Water haalden we uit twee regenputten. Maar ja, als het een droge zomer was, dan zat je nog zonder water. Dan zei mijn vader: "zuinig met het water hoor". Dan kreeg je een beetje water in een teiltje en daar moest je je in wassen en je benen ging je maar in de sloot wassen! Maar als er helemaal geen drinkwater was, dan heeft mijn moeder ook wel met slootwater gekookt. Dat was nog redelijk goed, dat kon nog toen. Als de nood erg hoog was ging mijn vader met de roeiboot naar de Kruisweg, waar mijn opoe woonde. Dan voer mijn vader met een of twee melkbussen, elk veertig liter naar de Kruisweg om daar water te halen. Maar dat was ook een heel gedoe. En dan was het nog zuinig wezen, want een bus was ook weer gauw leeg. Ja, dat was niet leuk als er een droge zomer was, dan zat je vreselijk om het hand'.

Zelfvoorzienend, maar het ging niet vanzelf

De vader van mevrouw Roos was watermolenaar. Hij kreeg daarvoor van het polderbestuur een vergoeding van een rijksdaalder in de week.

'Maar mijn vader, die was altijd in touw, want hij had ene rijksdaalder in de week, voor die molen. Maar dan moest je wel altijd klaar staan. Als de wind opstak, dan kon hij 's nachts niet naar bed. Want de wind kon draaien, en dan konden er ongelukken gebeuren. Dan moest de molen gekruid worden en dat was een gevaarlijk werkje. Gelukkig zijn er nooit ongelukken gebeurd.

Eigenlijk was het wel een zwaar leven voor die ene rijksdaalder. Mijn vader was een goede weervoorspeller. Als wij naar het dorp moesten, mijn zus en ik dan vroegen we altijd: "Pa, wat voor weer wordt het, komt die bui hierheen of drijft hij af, kunnen we nog gaan"? Hij had het altijd goed, hij leefde eigenlijk met het weer. Zoals ik zei, hij kreeg maar één rijksdaalder, maar je had zelf groente, aardappels en melk, dat had je natuurlijk wel. Je leefde verder voordelig.

De christelijke lagere school aan de Kruisweg in Bleiswijk omstreeks 1925. Zittend 2e van links Hennie de Gelder.

We hadden twee groentetuinen en een stuk land waar mijn vader bieten en aardappelen verbouwde. Bieten voor de koeien voor de winter. In de groentetuinen hadden we bessenstruiken staan, kruisbessen en zwarte bessen. Van de zwarte bessen maakte mijn moeder bessensap. Dan waren we een hele dag aan het bessen plukken. Dat was wat, dat was niet zo'n prettig werkje, dan waren je handen helemaal paars. Mijn moeder ging ze dan koken en daarna werden ze uitgeknepen en dan kreeg je bessensap. En dan had ze soms wel twintig flessen bessensap en die gingen de kelder in.

We hadden natuurlijk ontzettend veel groente. Ik zie nog, als ik tussen de middag thuis kwam uit school, dat moeder kool stond te snijden. Dan stond ze een hele dag kool te snijden bij de regenput, witte kool en dat ging in potten en dat moest dan zuurkool gaan worden.

Maar toen kwam er een tijd toen werd het wecken uitgevonden. Nou, dat vond mijn moeder wat, we hadden groenten en die kon je dan bewaren. Dat was allemaal voor de winter. Sperziebonen, erwten, ja alles uit de tuin. Wij moesten ook helpen en dat was wel leuk werk. Ik weet nog goed, dan moesten we dop-erwtjes pellen en als er maar één wormpje in een weckpot kwam dan wist je dat de pot open zou gaan en dan kon je het hele zaakje weggoaien. Dus het was natuurlijk een vreselijk precies werkje. We hadden maar weinig uit de winkel nodig. Suiker en dergelijke artikelen bijvoorbeeld wel.

Het zomerhuisje

'Ja, we hadden ook een zomerhuis en daar zaten we 's zomers. We sliepen er niet, we zaten er 's zomers wel te eten en 's avonds gingen we om te slapen naar de molen. Toen ik zeven jaar was had de molen zijn functie verloren. Mijn vader heeft toen de molen en bijbehorend land gekocht. Hij werkte er nog wat bij, bij een boer en mijn broers, dat waren van die aankomende jongens, die hielpen en we hadden natuurlijk de grote groentetuin.

De molen werd verbouwd, de wicken werden verwijderd. Dat was wel een hele toestand, want we konden natuurlijk niet meer in de molen slapen. Toen hebben we de hele zomer, zolang het duurde in het zomerhuis moeten slapen. En dat was me tobben, dan legde mijn moeder er matrassen op de grond. Mijn oudste broer, die lag in de koeienstal. Het was zomer, dus de koeien waren op het land. Maar dat was wel behelpen, hoor! Ze had nog wel het waterfornuis en dan ging ze wassen, maar ze had geen wasmachine, ze had de stamp-ton en dat werd stampen en buiten staan, ook als het regende.'

De bloementuin

'De mensen vroegen wel eens hoe mijn moeder aan die mooie bloemen kwam. Ze liet een zaadboek komen van Turkenburg en dan zocht ze alle mooie soorten bloemen uit. We hadden ook altijd hele mooie rozen. Ze had neven van mijn vaders kant, die in Hazerswoude woonden, die rozenkweker waren en daar had ze de mooiste struiken van gehad. En dan was het altijd zo, als de meester op school jarig was, dat was 18 juni, weet ik nog goed, dan mocht ik een hele mooie bos rozen meenemen. Alle kleuren waren het, prachtige rozen. En dan was de meester er zo blij mee. Want zulke mooie had niemand natuurlijk. Daar was hij heel groos mee. En ik was ook groos, omdat ik die mee mocht nemen. Het was een hele mooie bloementuin. En dan was het dikwijls zo, toen ik al wat groter werd, nog wel thuis was, laat ik zeggen, een jaar of twintig, tweeëntwintig en dan zei mijn moeder tussen de middag: "meid ", als we gegeten hebben, we aten brood, 's avonds aten we warm, en dan zei ze: "meid, ga je mee even naar de bloementuin?" Dan ging ik met mijn moeder naar de bloementuin, want we waren allebei gek op planten en bloemen.'

Hennie de Gelder als tiener
(Foto Studio, Zoetermeer).

Sparen voor een naaimachine

‘Toen ik van school kwam mocht ik zaterdag bij mijn grootouders werken. Eerst kreeg ik een kwartje, dat is tijden zo geweest. Ik had het er ook wel goed. Opoe kon zo lekker speklapjes bakken, dat weet ik nog wel. Opoe was een lief mens. Van opa was ik een beetje bang, die zei niet veel en bromde vaak. Dat kwartje moest ik sparen. Mijn moeder zei: “dat bewaar je maar, je spaart het op en dan kan je later je eigen naaimachine kopen”.

Nou ja, met een kwartje ging het niet hard. Maar mijn opa heeft het ineens verhoogd tot een gulden. Van de ene zaterdag op de andere kreeg ik een gulden. Toen was het wel goed sparen.

Ik heb gespaard, ik had 84 gulden en toen liet mijn moeder Leeuwenstein komen uit Gouda en we kochten een naaimachine. Maar ik moest er thuis wel alles mee doen. Mijn ene broer zat in de ce-

ment, ik moest de overalls verstellen, een ander zat in de boter, die zijn schouder was iedere week kapot en de derde zat in het meel. Dus die machine werd nogal eens gebruikt. Mijn moeder had er een, maar die was op en toen ik ging trouwen, was mijn machine ook op. Maar ik heb het thuis wel goed gehad’.

Herinneringen

Dit waren enige herinneringen uit de jonge jaren van Hennie Roos, die toen nog met haar meisjesnaam De Gelder heette en opgroeide op een watermolen. Over de oorlog zei zij het volgende: “De oorlog was niet mooi. En in 1943 zijn we toch getrouwd, ondanks de oorlog. Met inwoning”. Herinneringen uit haar verdere leven volgen in de komende aflevering van dit blad.

west

radio tv internet

altijd dichterbij!

Ook in Zoetermeer!

Nieuws, sport en andere actuele berichten uit de regio Zoetermeer zijn elke dag te vinden bij Omroep West: op Radio West, TV West, Westonline.nl of West Teletext. Daarnaast natuurlijk ook via sociale media zoals Hyves en Facebook.

Met 120.000 inwoners en veel bedrijvigheid is Zoetermeer een belangrijke kern in het uitzendgebied van Omroep West. De redactie heeft dan ook veel aandacht voor het nieuws, verkeer, de sport, evenementen en ontwikkeling in de stad.

Voor actueel regionaal nieuws kan men op elk moment terecht op de vertrouwde kanalen van Omroep West, waaronder het TV West Ochtendnieuws; elke werkdag tussen 7.00 uur en 9.00 uur op TV West.

*Kijkt u via Ziggo Digitaal:
u vindt TV West op kanaal 989.*

foto: Dhr. Bergen Henequawen/Zoetermeer

*Juni 2010, live radio uitzending
vanuit Het Stadshart in Zoetermeer.*

WE ZOETERMEER

@omroepwest.nl

www.youtube.com/omroepwest

Twee dorpen, 75 jaar jong

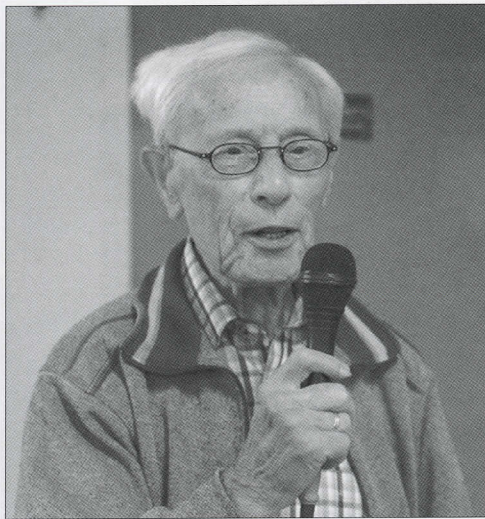
Piet Drapers

Om je een “echte Zoetermeerder” te mogen noemen, moet je er toch al vele tientallen jaren wonen. Toch zijn er onder deze echte Zoetermeeders die in hun paspoort een andere gemeente als geboorteplaats hebben staan. Zij moeten dan wel geboren zijn voor 1 mei 1935. Dat is namelijk de datum waarop de gemeente Zegwaard werd samengevoegd met de gemeente Zoetermeer. De nieuwe gemeente ging verder door het leven als Zoetermeer. Dit jaar dus precies vijfenzeventig jaar geleden.

Thans zijn er nog 165 echte Zegwaarders in Zoetermeer. De oudste Zegwaardse is Neeltje van Vliet, geboren op 17 maart 1915. Zij is de dochter van bakker Van Vliet uit de Dorpsstraat. De oudste Zegwaarder is Niek Nieuwenhuijsen, geboren op 25 september 1915. Het toeval wil dat zijn vader, de bovenmeester, een niet onbelangrijke rol heeft gespeeld in de discussies over het samengaan van beide gemeenten. Het samengaan van beide dorpen heeft vele tientallen jaren voor 1935 echter wel veel voeten in de aarde gehad.

Nel van Vliet (midden, met streepjeskraag) was in de jaren 30 lid van de Gereformeerde Vrouwenvereniging. Zij woont (weer) in Zoetermeer en is de oudste inwonster die nog in Zegwaard is geboren.

Niek Nieuwenhuijsen is de oudste Zoetermeerder, die nog in Zegwaard is geboren. Bovendien is hij de inwoner van Zoetermeer die hier het langste woont, namelijk sinds zijn geboorte in 1915 (foto Jan van Es).

Wat er aan vooraf ging

Zoetermeer is ouder dan Zegwaard. Op het grondgebied van Zoetermeer werd enige jaren geleden een paal gevonden die rond het jaar 1000 was gebruikt als bouw materiaal op de plek waar Zoetermeer ontstond. De bewoners van Zoetermeer betaalden een belasting, de botting, die voor 1100 werd afgeschaft. Zegwaard was geen "bottingdorp".

Na de door Thorbecke geïnitieerde grondwetherziening (1848) en de daaruit voortvloeiende Gemeentewet (1851) ontstonden gemeentebesturen met een gekozen gemeenteraad. Zowel Zoetermeer als Zegwaard kregen een eigen gemeenteraad met een college van burgemeester en wethouders, die voor 1851 assessoren werden genoemd. Tot 1894 hadden beide dorpen een eigen burgemeester. Daarna waren Cornelis Leonardus Jacobus Bos en vervolgens zijn zoon Frederic burgemeester van beide dorpen en soms ook nog gemeentesecretaris. In 1918 kregen de beide dorpen dezelfde gemeentesecretaris in de persoon van Cornelis Petrus Blauwhof, die dat tot 1955 is geweest.

Eerste poging

Ruim honderd zestig jaar geleden, in 1846 wordt de eerste poging gedaan om van de dorpen Zoetermeer en Zegwaard een geheel te maken. In de raadsvergadering van Zoetermeer van 25 april 1846 wordt een aanschrijving besproken van Zijne Excellentie, de Staatsraad.

De Raad van State had in die periode grote bestuurlijke invloed en wilde de kleine gemeenten samenvoegen of hen onderbrengen bij een grotere. In die periode werd bijvoorbeeld de gemeente Benthorn ondergebracht bij Benthuisen en Ruijven bij Pijnacker. Het was dan ook de bedoeling van de Staatsraad "*Zoetermeer samen te voegen met de gemeente Zegwaard, welke laatste den naam zou blijven dragen*". In 1846 telde Zegwaard ruim 1400 inwoners en Zoetermeer 900.

Nu was het wel een feit dat er op kerkelijk gebied geen gemeentegrenzen speelden. Er was één protestantse-, één remonstrantse- en één rooms-katholieke kerk. Ook was er maar één school. Dit liet echter onverlet dat de Zoetermeerders mordicus tegen het samengaan met Zegwaard waren.

Vlammend protest

Aan de beraadslagingen over het antwoord aan Zijne Excellentie namen niet alleen de gemeenteraadsleden deel. Ook de belangrijkste zeven grondeigenaren (Willem Huijser, Cornelis Bos, Adrianus Koetsier, Simon van den Bosch, Arie Brouwer, Laurens van Geest en Jan Groenewegen) werden opgeroepen om "*over deze voor Soetermeer gevoelige en hoogst gewichtige zaak te delibereren*". De protesten van de Zoetermeerders hadden vooral een financieel motief, hoewel in de verslaglegging ook de naamgeving aan de orde komt: "*in geval van eene samenvoeging, zou de kleinste gemeente met opoffering van haren al ouden roemrijken naam en hare wettige*

bezittingen en inkomsten, voor tweederde den lasten helpen torschen, waartoe zij bij billijke beschouwing geheel en al onverplicht is”.

Van enige Zoetermeerse bescheidenheid is dan ook in het proces-verbaal dat aan de Raad van State wordt gezonden geen sprake: “*Soetermeer mag uit hoofde van vroegeren vlijt en goed beleid van haar bestuurderen door Gods zegen in haren plaatselijken financiële stand, zich verre boven andere gemeenten verheffen. Het ruim getal van notabele ingezetenen, de sierlijke samenstelling der plaats maken de constitutie van een eigen gemeentebestuur uit deftige ingezetenen en verdere regenten te zamen zeer gemakkelijk*”. Zoetermeer was veel rijker dan Zegwaart door de opbrengsten van de ontgonnen en verkochte grond. Het afwijzend antwoord van Zoetermeer aan de Raad van State was kennelijk voldoende voor de Staatsraad om niet verder aan te dringen op een samengaan.

Hernieuwde poging

De inwoners van Zegwaart lieten het er echter niet bij zitten. In april 1850 sturen enige ingezetenen van Zegwaart een “Adres” aan de Minister van Binnenlandse Zaken. Daarin vragen zij de minister bij wet de vereniging van Zoetermeer en Zegwaart te regelen. Bij de naam en handtekening van het adres ver-

De gemeenteraad van Zegwaart rond 1915. Links van burgemeester Cornelis Bos zit wethouder Kees Veldhuijzen, die van 1875-1917 raadslid was.

melden de ondertekenaars het bedrag dat zij aan belasting betalen. Veel argumenten om de beide dorpen samen te voegen vinden hun oorsprong in de benarde financiële positie van Zegwaart en de florissante situatie van Zoetermeer. Maar ook de feiten dat de inwoners van dezelfde kerken gebruik maken, er een school is en dat de dorpen slechts door 'een smal bruggetje van ongeveer tien voet van elkander zijn gescheiden' worden genoemd.

Op 4 mei 1850 bespreekt de gemeenteraad van Zoetermeer, weer versterkt met de grondeigenaren het Adres. Omdat er sinds de afwijzing van april 1846 niets is veranderd, heeft het stuk "*naar vorm en inhoud de aandacht van de Raad getrokken*". Ook nu neemt men geen blad voor de mond, maar zegt ronduit hoe er over gedacht wordt.

Zoetermeers commentaar

"De lezing van het adres maakt een zeer onaangename en pijnlijke indruk op de vergadering, die hare verontwaardiging in geen geringe mate heeft opgewekt. In het oog valt dat onder de adressanten niet een enkel lid van het plaatselijk bestuur der gemeente Zegwaart voorkomt, ofschoon men alle reden heeft te vermoeden dat juist de leden van gezegd bestuur een werkzaam aandeel aan het tot stand brengen van het adres hebben genomen en het voorstel of plan daartoe is uitgegaan van een hunner, wien het vooreerst beter voegen zou, zich eenige meerdere zaakkennis en ondervinding in de gemeentelijke aangelegenheden te verschaffen dan de ingezetenen tot onberaden stappen aan te sporen en hen te gebruiken als werktuigen ter bereiking zijner zelfstandige oogmerken, in niets minder bestaande, dan zichzelf, zoo mogelijk ten nadele van anderen te verbeffen en hunne plaats in te nemen".

De Zoetermeeders beschuldigen hun burens van 'opzettelijke kwade trouw'. Bijzonder punt is dat de adressanten uit Zegwaart aangeven dat het aantal bededen in hun dorp toeneemt omdat arbeiders 'verplicht zijn hun domicilie te Zegwaart te vestigen'. De rijke Zoetermeeders zouden daarvoor speciaal de boerenhuisjes en daggelderswoningen in Zegwaart bouwen. Deze stellingname ontlokt de gemeenteraad van Zoetermeer de volgende ontboezeming: "*Men kan niet anders dan aannemen dat de steller van het Adres geheel vreemdeling is in deze gemeente of zich niet heeft ontzien aan den ondertekenaars opzettelijk logentaal in den mond te geven. Zoetermeer heeft geen gebrek aan boerenhuisjes en daggelderswoningen. De zuidwestzijde van de Voorweg en de Leidse- en Delftse Wallen zijn daar bijna geheel mee bebouwd*".

De financiën

Ook nu slaan de Zoetermeeders zich weer op de borst over hun financiële positie. Deze zou zo florissant zijn door hun "*ondernemingsinzicht en den volbardenden ijver*" en zij laten ook nog een opvatting noteren in het raadsverslag over de penibele toestand waarin Zegwaart zich bevindt: "*De steller van het Adres heeft al het mogelijke beproefd om de toestand der gemeente Zegwaart een treurig en zwart tafereel op*

De gemeenteraad van Zoetermeer rond 1920. In het midden burgemeester Frits Bos. Aan de wand hangen staatsieportretten van de koninginnen Emma en Wilhelmina (Foto Van der Neut, Zoetermeer).

te hangen. Zoetermeer kan niet ontkennen dat de tegenwoordige gesteldheid verre van gunstig is, maar het is de vraag of alle hulpmiddelen zijn uitgeput en of bij verstandig en goed beheer niet veel te verbeteren zou zijn".

De kermis

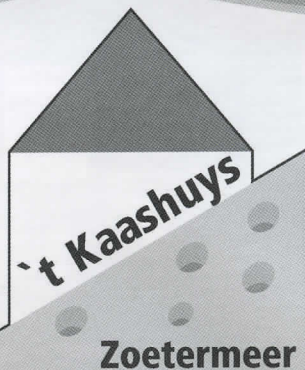
Een mooi voorbeeld van de verstoorde verhoudingen en van de geringe bestuurlijke daadkracht voor gemeenten blijkt uit de verwikkelingen rond de jaarlijkse kermis.

Naast de kerken en de school hadden beide dorpen ook samen de jaarlijkse kermis. De kermis werd kennelijk op het grondgebied van Zegwaard gehouden, want deze gemeente laat op 1 september 1846 in de Staatscourant publiceren dat er dat jaar geen jaarmarkt en kermis zal worden gehouden. Dat schiet de Zoetermeeders in het verkeerde keelgat en zij doen een beroep op Zijne Excellentie de Gouverneur der provincie. Deze geeft als antwoord een beslissing aan het bestuur van de gemeenten over te laten, doch *'om den gevolgen willen het als raadzaam en voorzichtig te houden dat ook alhier voor deze keer er van af te zien'*. De gemeenteraden komen in een gezamenlijke vergadering bijeen en daar staken –uiteraard- de stemmen, want Zoetermeer is voor en Zegwaard tegen. De

't Kaashuys, voor al uw...

- Boerenkaasspecialiteiten
- Hollandse en buitenlandse kaasspecialiteiten
- Diverse salades en paté's
- Vers gebrande noten
- Zuidvruchten

Oók het adres
voor een leuk
kaas-kadootje!

Dorpsstraat 103 - (079) 316 76 16

Openingstijden: Di t/m do 8:30-18:00 uur, vrij 8:30-20:00 uur, za 8:30-17:00 uur. Maandag gesloten.

Het gezelligste eetcafé van het Stadshart!

7 dagen per week geopend voor lunch en diner.

Maar ook om te genieten van
een goed glas wijn of bier.

Bijvoorbeeld voor of na
een bezoek aan theater of bioscoop

Oostwaarts 4
Stadshart Zoetermeer
079- 346 31 41

www.theoldpal.nl
info@theoldpal.nl

Waar je oude vrienden hebt en nieuwe vrienden maakt!

burgemeester van Zegwaard moet dan de beslissing nemen en dus komt er geen kermis. Ook in 1847 is er nog geen kermis, maar men komt overeen dat hij in 1848 weer gehouden zal worden. Dat gebeurt ook in 1848, maar in 1849 weer niet in verband met de heersende cholera. Zonder overleg met Zoetermeer laat Zegwaard op 2 september 1850 een advertentie in de Haarlemsche Courant plaatsen waarin medegedeeld wordt dat er dat jaar geen kermis zal worden gehouden. De reactie van Zoetermeer laat zich voorspellen: *'een onheuse en onvoegzame handelwijze'* en er wordt weer een beroep gedaan op de Staatsraad.

Na zeventig jaar

Het duurt zeventig jaar voordat het onderwerp van het samenvoegen van beide gemeenten weer aan de orde komt. In februari 1920 ontvangen alle gemeenten in Zuid-Holland een brief van Gedeputeerde Staten waarin gesteld wordt dat door samenvoeging van kleinere gemeenten er krachtigere gemeenten ontstaan die beter voor hun taak berekend zijn. Gedeputeerde Staten laten echter het initiatief over aan de gemeentebesturen.

En zowaar, de colleges van Zoetermeer en Zegwaard besluiten aan de besturen van de verschillende kiesverenigingen hun mening kenbaar te maken. De kiesvereniging van de Anti Revolutionaire Partij neemt het initiatief en belegt een bijeenkomst met de besturen van alle kiesverenigingen. Het is dan wel 1922. Men besluit een commissie te vormen. Deze moet een advies uitbrengen. De commissie telt dertig leden, afkomstig van de gezamenlijke kiesverenigingen van de Vrijzinnigen, de Rooms Katholieken, de Christelijk Historische Unie en de Anti Revolutionaire Partij.

Drie subcommissies

De commissie wordt opgesplitst in drie subcommissies : financiën, politiek en economie. De financiële commissie komt in januari 1923 met een rapport. Daarin komt men tot de conclusie dat het samengaan van beide gemeenten nauwelijks voordelen oplevert, en zeker geen financiële. Typerend is de tekst : *'zonder vereniging kwam er gas, electriciteit en straks ook waterleiding'*. Het financiële rapport wordt in een vergadering van de dertig leden tellende commissie besproken en aanvaard. Aangenomen mag worden dat alle leden van de subcommissies ook in de grote commissie zitting hadden. Het aanvaarden van het rapport van de financiële commissie betekende voor de commissies politiek en economie dat zij niet meer in actie kwamen. Wellicht hebben de leden van deze commissies in 1922 nog wel bij elkaar gezeten, maar tot een rapport is het nooit gekomen. Wel heeft de financiële commissie in november 1928 nog een aanvulling op haar rapport gemaakt, waarin zij tot de conclusie komt dat er geen veranderingen zijn opgetreden die een ander standpunt zouden rechtvaardigen.

Nieuwenhuijsen

In de krant *De Westlander* schrijft H. Nieuwenhuijsen begin 1927 in een ingezonden stuk dat het rapport van de financiële commissie had aangetoond dat er weinig voordeel was te behalen met een samengaan. Hij constateerde dat vorige voorstanders gematigd waren geworden en de gematigden en twijfelaars tegenstanders.

Deze heer Nieuwenhuijsen heeft waarschijnlijk een belangrijke rol gespeeld bij de meningsvorming van de financiële commissie. Hij was in 1922 redacteur van het Christelijk weekblad *De Courant voor Zegwaart en Zoetermeer*. Vanaf september 1922 verschijnt achttien maal een artikel over het samengaan van Zoetermeer en Zegwaart op de voorpagina van de krant. Hij komt tot de conclusie dat samenvoeging lijnrecht tegenover de principes staan van de Anti-Revolutionaire Partij en Christelijk Historische Unie.

“Het samengaan van gemeenten is in beginsel revolutionair, want:

- 1. er wordt niet gerekend met het onder leiding Gods historisch geworden*
- 2. er wordt ingegaan tegen het gezonde beginsel van decentralisatie*
- 3. het is in strijd met het zelfbeschikkingsrecht der gemeenten*
- 4. het schaadt de autonomie der gemeenten*
- 5. het versterkt ongemeen het streven naar machtsposities”.*

Apotheose

In 1931 begint het laatste bedrijf. Op 27 juli 1931 ondertekent koningin Wilhelmina - in het Oostenrijkse Nikolsdorf - het Koninklijk Besluit waarin staat dat Leopold Roland Middelberg burgemeester van Zegwaart en Zoetermeer wordt. Hij behoorde tot de Anti-Revolutionaire Partij. Hij was geboren op 30 september 1881 in Amsterdam en had te Zürich de studie voor civiel ingenieur gevolgd. Van 1906 tot 1930 werkte hij bij de spoorwegen in Suriname en Nederlands-Indië. Op 2 april 1930 was hij gepensioneerd en keerde terug naar Nederland waar hij in Den Haag in de Riouwstraat ging wonen. Omdat ‘tropen-jaren’ dubbel telden kreeg hij een vol pensioen. Hij was nog geen vijftig toen hij solliciteerde naar de functie van burgemeester van Zoetermeer en Zegwaart. Middelberg volgde Frederic Sophie Guillaume Bos op, die vrij plotseling was overleden. Onder het voorzitterschap van loco-burgemeester Groenewegen stelt de gemeenteraad van Zoetermeer op 11 juni 1931 aan die van Zegwaart voor om een gecombineerde raadsvergadering te houden voor ‘*eene bespreking over de vereniging van beide gemeenten*’. Als men het gekrakeel tot dan toe over het samengaan in ogenschouw neemt, wekt het enige verbazing het verslag van de gezamenlijke vergadering van 13 juli 1931 te lezen. Met op een na algemene stemmen, wordt het volgende voorstel aangenomen: “*de raden der gemeenten Zoetermeer en Zegwaart verzoeken Gedeputeerde Staten hen een rapport te doen toekomen waarbij de wenschelijkheid tot vereeniging meer overzichtelijk wordt*”.

Een dag na de benoeming van burgemeester Middelberg kaatsen de Staten de bal terug door op 28 juli te schrijven dat zij met grote belangstelling kennis hebben genomen van de inhoud van het verzoek, maar dat zij het op prijs stellen *“alsnog te vernemen of naast het argument van de geografische- en economische eenheid, nog meerdere factoren pleiten voor de samenvoeging”*.

Burgemeester aan zet

In een gecombineerde raadsvergadering van 5 oktober 1931 krijgt burgemeester Middelberg de opdracht *“een rapport samen te stellen, waarin de gegevens, welke tot beantwoording van de vraag van Gedeputeerde Staten kunnen dienen, worden vastgelegd en de gevolgen van een eventuele vereniging der beide gemeenten tot een administratieve eenheid zo volledig en objectief mogelijk worden belicht”*.

Burgemeester Middelburg gaat aan de slag en heeft in mei 1932 zijn rapport klaar. Naast een historisch overzicht geeft hij een analyse van de geografische ligging en vele maatschappelijke factoren zoals het onderwijs, de kerkelijke verhoudingen, de volksgezondheid, het verenigingsleven, de armenzorg en de werklozensteun, de politie, de brandweer en de elektriciteit- water- en gasvoorziening. Afzonderlijke hoofdstukken gaan over de economische samenstel-

Burgemeester L.R. Middelberg wordt na zijn intocht in 1931 ontvangen bij het raadhuis van Zegwaart. Rechts naast hem meester H. Nieuwenhuijsen. Vooraan waarschijnlijk de zoon van de burgemeester.

Metaalbewerking

Maatwerk

Kwaliteit

Zekerheid

Ook voor particulieren

LC-3015BIII

Industrieweg 21 Zoetermeer 079-3416341
mkz-metaalbewerking.nl info@mkz-metaalbewerking.nl

ling der gemeenten, het wegenonderhoud, de financiële verhoudingen en de politieke gevolgen van een vereniging. Omdat naast de gedrukte versie van het rapport in het gemeentearchief ook de oorspronkelijke, met de pen geschreven tekst van de burgemeester aanwezig is, is uit de aanpassingen en wijzigingen af te leiden dat hij veel woorden en zinnen op een goudschaaltje heeft gewogen. Zo luidde de geschreven titel van het rapport "*Rapport ter beoordeeling van de vraag naar de al of niet wenschelijkheid der vereeniging*". In de gedrukte versie is het "*ter beoordeeling van de wenschelijkheid*". Wijzigingen zoals bijvoorbeeld "*..... het onredelijke er van ingezien....*" in "*.....heeft men ingezien....*", duiden er op dat hij de indruk wilde wekken dat het een objectief onderzoek was. In de eerste regels van zijn slotbeschouwing maakt hij daar dan ook nog melding van met de tekst "*Ik kan verklaren dat het niet mijn bedoeling is geweest U in een bepaalde richting te beïnvloeden en ik hoop daarom, dat U mij het onvermijdelijke subjectieve in de voorafgaande beschouwingen zult vergeven*". Echter daarna steekt de burgemeester zijn mening niet onder stoelen of banken, gelet op de volgende teksten:

"Zooals ik de zaak zie, zijn Zegwaart en Zoetermeer in den loop der laatste decennien inderdaad historisch tot één geheel gegroeid en is het vroeger inderdaad bestaan hebbende onderscheid door het groote verschil van bemoeiingen van de gemeentelijke overheid met het publieke leven vroeger en thans, practisch geheel uitgewischt. En als logisch gevolg daarvan, dient m.i. deze geleidelijke samengroeiing door vereeniging te worden bevestigd en is het niet voldoende, dat beide gemeenten in de practijk veelal in goede harmonie samenwonen en rekening houden met elkanders wenschen bij de samenstelling hunner verordeningen. Een zevental eeuwen hebben Zoetermeer en Zegwaart gescheiden naast elkaar geleefd, wat doet het er dan toe, als gedurende één menschenleeftijd enkele ouderen van de hier besproken maatregel tegenstander blijven, als gij overigens ten stelligste hoopt en vertrouwt, dat in de volgende eeuwenreeks een gezamenlijk optrekken van Zoetermeer en Zegwaart als één gemeente Zoetermeer-Zegwaart in het waarachtig belang dezer gemeenten zal zijn".

Bespreking rapport

Op 20 mei 1932 stuurt de burgemeester zijn rapport aan de wethouders J.W. Groenewegen en A.G. Scheer van Zoetermeer en A.J.M. van Well en J.D.P. van Duijvenbode van Zegwaart. Alleen van de hand van de heer Scheer is een reactie in de gemeentearchieven te vinden. Hij laat de burgemeester weten dat hij zich in grote lijnen wel met het standpunt van de burgemeester kan verenigen. Wel voegt hij er aan toe "*dat het voor Zoetermeer een groot nadeel zal zijn dat het grootste percentage der raadsleden uit Zegwaart zal gaan bestaan*".

Op 18 juli 1932 staat het rapport op de agenda van de gemeenteraad van Zoetermeer, met het voorstel van B.&W. om aan Gedeputeerde Staten voor te stellen de gemeenten samen te voegen. Tijdens de vergadering krijgt wethouder Groenewegen als eerste het woord. Hij meldt dat het voorstel van B.& W. niet met algemene stemmen is genomen. Dit betekent dat de burgemeester en wethou-

der Scheer voor samengaan zijn, maar dat wethouder Groenewegen tegen is. Vervolgens laat de heer Groenewegen weten "*met een gerust geweten de zelfstandigheid van Zoetermeer te bepleiten*". Hij zegt tijdens de bespreking van het rapport zich slechts te zullen bepalen tot de conclusie, maar vervolgens moet hij lang aan het woord zijn geweest. In het verslag van de gemeenteraad beslaat zijn betoog ruim negen pagina's. Daarin volgt hij het rapport op de voet en geeft daarbij steeds aan welke argumenten er zijn om niet voor samengaan van beide gemeenten te zijn. Uiteindelijk stemt, naast wethouder Groenewegen ook het raadslid Bos tegen. De vijf voorstemmers waren Brinkers, Duiniveld, Garesman, De Groot en Scheer.

De volgende dag, op 19 juli 1932 wordt het rapport besproken in de raad van Zegwaard. Daar zijn B.&W. het wel met elkaar eens, maar het raadslid Lamens is tegen. Hij maakt bezwaar "*op politieke gronden, omdat de meerderheid in de Raad zal worden gevormd door mensen uit de RK- en AR partijen. Daardoor is de zondagsbeïlging niet veilig gesteld en ook de benoeming aan de Openbare Lagere School van onderwijzers met positief Hervormde beginselen kan niet aan de nieuwe Raad worden toevertrouwd*".

Voortgang

De gemeenten sturen op 2 augustus 1932 het rapport en de uitslag van de stemming door de beide gemeenteraden aan gedeputeerde Staten. Daarna is het weer even stil, maar op 29 april 1933 komt er weer beweging in het proces. Op grond van artikel 158 van de Gemeentewet moeten er in beide gemeenten commissies van advies benoemd worden, bestaande uit leden van de kiesverenigingen van de politieke partijen.

De kiesverenigingen in Zegwaard zijn het snel met elkaar eens en benoemen Balvert, Goetland, Van der Spek, Akkerman, Kraal, Ceelen en Van Reeuwijk in de commissie. Overigens heeft geen van deze heren dan zitting in de gemeenteraad van Zegwaard.

De Zoetermeerse kiesverenigingen worden het niet met elkaar eens en dat betekent dat er een verkiezing georganiseerd moet worden om de commissie van advies samen te stellen. Op 9 mei 1933 verspreiden de besturen van vier kiesverenigingen, die samen lijst 2 vormen een pamflet. De vier kiesverenigingen zijn AR, CHU, SGP en de Vrijheidsbond. In het pamflet staat te lezen:

"De gang naar de stembus had u bespaard kunnen worden, indien alle kiesverenigingen samen met één lijst waren gekomen van 7 personen. In Zoetermeer weigerde één protestantsche kiesvereniging mede te werken. Die wilden liefst stemming en omdat er toch gestemd moest worden gingen de R.K. ook afzonderlijk". In het pamflet van lijst 2 zijn als kandidaat genoemd; Hoogendam, Van Reeuwijk, Van der Tas, Huijsman, Kalisvaart, Baxmeier en Van Dorp. Alleen de eerste twee worden gekozen. De andere vijf zijn Baars, Berk, Brinkers, Karens en Koetsier en alleen de naam Brinkers komt

De raadsleden van Zoetermeer en Zegwaart drinken een glas ter gelegenheid van de samenvoeging in 1935. Staand v.l.n.r. Jan Lamens, Gerrit van Straalen, Jan Smits, Dirk van Duyvenbode en de agenten Steenhuisen en Van den Bos. Zittend v.l.n.r. Aad van Well, burgemeester Middelberg, secretaris Blaauwhof, Jan Groenewegen, Arie Scheer, Jasper Hoogendam, Marinus Bos, Jan Duiniveld, Gerrit de Groot, Nico Gareman en Gerrit Roos.

in 1933 ook voor bij de gemeenteraadsleden, maar het is niet geheel zeker dat dit ook dezelfde persoon is (Cornelis Hubertus).

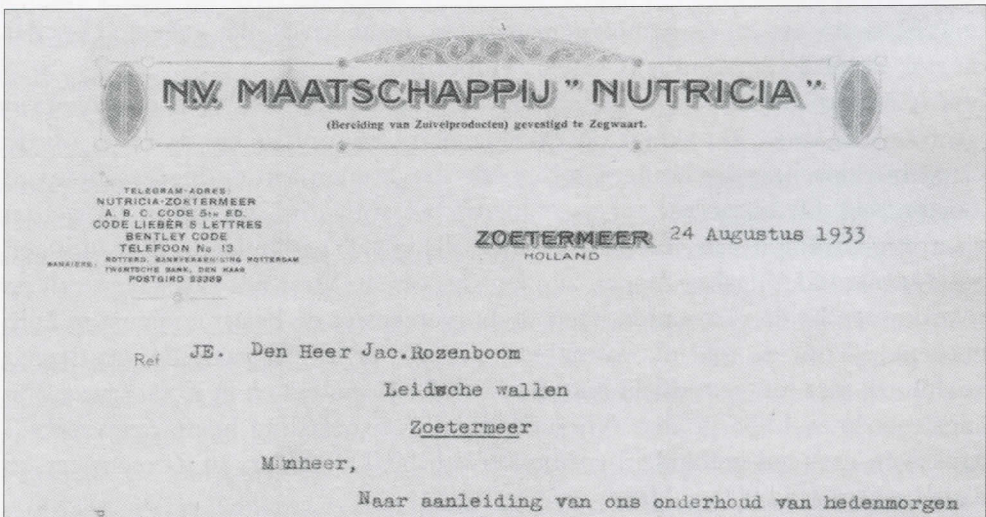
Steeds komen tijdens de vergaderingen van de commissies toch de financiën weer aan de orde. Zo vraagt de Zoetermeerse commissie of de rente op de Grootboekinschrijvingen alleen ten goede kan komen aan de ingezetenen van Zoetermeer. De burgemeester geeft hierop ten antwoord dat van de 91 wetten waarbij gemeenten zijn verenigd in bijna alle gevallen schulden en bezittingen zonder uitzonderingsbepalingen zijn overgenomen. Voor het vaststellen van de rijkdom van beide gemeenten heeft de burgemeester de belastingdienst te hulp geroepen. Voor de rijksinkomstenbelasting zijn er in Zegwaart 641 aanslagen verstuurd, met een gemiddeld inkomen van 1.924 gulden en in Zoetermeer 386 aanslagen met 1.955 gulden. Voor de vermogensbelasting heeft Zegwaart 77 aanslagen met een gemiddeld vermogen van 50.000 gulden en Zoetermeer 66 aanslagen met 54.000 gulden.

Uiteindelijk stemmen beide commissies in met de samenvoeging. Op 18 februari 1935 ondertekent koningin Wilhelmina het ontwerp van wet, die dan op 1 mei 1935 van kracht wordt.

De naam

Hoewel het geld de meeste malen onderwerp van de discussie is geweest, heeft een aantal lieden zich toch ook over de naam van de nieuwe gemeente uitgelaten. In 1846 vond de Raad van State dat de naam van de nieuwe gemeente Zegwaard moest zijn. In 1932 zegt tegenstemmer Lamens van de gemeenteraad van Zegwaard dat hij kiest voor de naam Zoetermeer-Zegwaard. In de commissievergadering van Zegwaard wil ook Van Reeuwijk dat de nieuwe gemeente deze gecombineerde naam gaat dragen. Het gemeenteraadslid Van Straalen van Zegwaard vindt dat de samengevoegde gemeente de naam Zoetermeer moet dragen, *“aangezien Zoetermeer, mede door de maatschappij Nutricia in de geheele wereld bekend is”*. In zijn rapport pleit de burgemeester nog voor één gemeente Zoetermeer – Zegwaard. Als reactie op de uitlatingen van Van Straalen komt hij echter met een geweldig statement en zorgt er zo voor dat de naam Zoetermeer wordt: *“Het zal practisch beter zijn als aan de samengevoegde gemeenten de naam Zoetermeer wordt gegeven. Door een dergelijke beslissing bewijzen wij het nageslacht een dienst, terwijl de naam Zegwaard in den volksmond niet verloren zal gaan”*.

Het is overigens merkwaardig dat Nutricia de doorslag heeft gegeven om de nieuwe gemeente Zoetermeer te noemen. In het bijvoegsel bij de Staatscourant van 18 mei 1901 wordt de oprichting van de maatschappij Nutricia te Zegwaard vermeld. Ook in de brieven van de maatschappij wordt vermeld *“gevestigd te*

Zegwaard”, maar bij het vermelden van de datum schrijft het bedrijf dan weer “Zoetermeer”. De directie van Nutricia vond kennelijk de naam Zoetermeer aantrekkelijker dan Zegwaard, want in 1908 stuurt de directie de “Beste wenschen” uit Zoetermeer.

Ook de Spoorwegen hebben wat moeite met de naamgeving gehad. Het station wordt in 1907 in de lokale voorschriften voor het seinreglement nog Soetermeer –Zegwaard genoemd en later staat er ook een grote d als laatste letter op het naambord van het station. In de officiële stukken van de Raad van State en gemeenten komt de naam Zegwaard, dus met een d, echter nooit voor.

De Spoorwegen hielden stug vol dat Zegwaard met een D werd geschreven. Dit is de voorloper van station Zoetermeer Oost in de jaren 20.

Bronnen:

Gemeentearchief Zoetermeer, Archief Gemeentebestuur Zoetermeer, inv.nrs. 1, 957-958; Archief Gemeentebestuur Zegwaard, inv.nr. 513

Nationaal Archief Den Haag, Archief Ministerie van Binnenlandse Zaken, afdeling Binnelands Bestuur 1879-1950, toegang 2.04.57, inv.nr. 1062; Archief Kabinet van de Gouverneur van Zuid-Holland 1819-1931, toegang 3.02.30, inv.nr. 204, 217

Leidsche Courant 1930-1935

Kerstmis op de Maria's Hoeve

A. van Wieringen-Vollebregt

Het was aardedonker in de polder rond de Maria's Hoeve aan de Zegwaartseweg. Kwart over vier in de nacht reden wij van huis naar de Nachtmis. Ik was acht jaar en mocht ook mee naar de Nachtmis met mijn mooiste jurk en zondagse jas aan en met een hoedje op mijn pijpenkrullen.

Met de koets

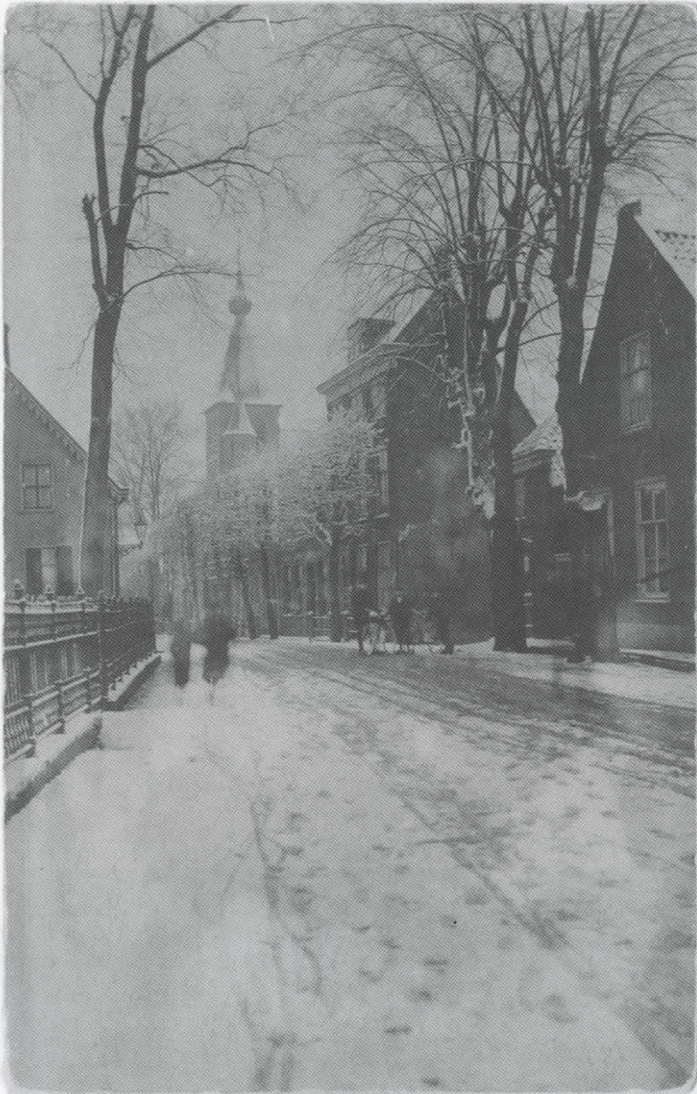
Op de boerderij was om drie uur alles al in rep en roer. De koeien moesten gemolken worden en het andere vee verzorgd. Er hing spanning in de lucht doordat we in de verte vliegtuigen hoorden gaan. Het was het begin van een oorlog. Als kind had ik daar geen last van.

De koets werd uit de wagenshuur gereden. Het paard ingespannen. Het had gevoren, de weg was glad en het paard moest scherp gezet worden (dat wil zeggen dat er stiften onder de hoefijzers geslagen moesten worden.). In de lanternen van de koets werden kaarsen aangestoken. Er werd een stoof met een kooltje vuur in de koets gezet voor moeders koude voeten op de terugweg. Mijn moeder, mijn zusje Nelly, onze Adriaan en ik stapten achter in het rijtuig. Vader en broer Lenard voorin. Wij reden de laan af, de weg op. Onze Jan ging op de fiets, Koos en Rika bleven thuis om op de boerderij te passen. Het was koud, er kwamen zelfs bloemen op de ruiten van onze adem. Het geratel van de wielen op de weg was een vertrouwd geluid. Mijn zus en ik zongen heel zacht een kerstliedje.

Het paard werd gestald in de paardenstal achter het café "De Jonge Prins" in de Dorpsstraat (nr. 80, red.). Het paard kreeg een emmer water. Wij liepen stijf gearmd naar de kerk. Er liepen ook een paar vrolijke Duitse soldaten op straat die luidruchtig Oh Dennenboom zongen. Mijn moeder dacht dat zij met elkaar Weihnachten gevierd hadden. Ik was erg bang van die herrieschoppers. Mijn zus niet, maar zij was dan ook twee jaar ouder dan ik.

In de kerk

De lichten waren aan in de kerk en de kaarsen op het altaar werden aangestoken door de koster. Het zag er warm uit maar toch was het heel koud. Ik hield mijn wantjes maar aan. Wij hadden vier eigen plaatsen in de kerk. Mijn plaats was in de linker zijbeuk vlak voor de kerststal. Het Kind lag al in de kribbe, was al geboren zag ik. De herders hadden de boodschap van de engelen begrepen. Zij waren al gearriveerd met de schapen en de hond. De Drie Koningen waren nog in geen velden of wegen te bekennen, wel stond de ster al boven de stal, met een ijzerdraadje omhoog gehouden net als bij ons thuis.

De Dorpsstraat rond 1920 in winterse sferen. Op de achtergrond de toren van de Nicolaaskerk.

De os en de ezel zorgden voor wat rust en warmte. Een engel zweefde nog in de lucht boven de kerststal. Zij of hij had een lapje vast waarop "Vrede op aarde" geschreven stond. De priester kwam op het altaar met nog drie heren. Zij hadden hun mooiste kleren aangetrokken. De Nachtmis kon beginnen. Wat vond ik dat allemaal plechtig en mooi. Het Sint Caecilia koor begon te zingen. Ik keek even om of ik mijn broer Cor, die ook koorzanger was en op wie ik altijd zo trots was, kon vinden.

De kerk was tjokvol, er moesten zelfs mensen staan zag ik. Naast mij zat, zoals elke zondag, die aardige mevrouw uit Oostenrijk weer. Zij knikte altijd naar mij. Na de Nachtmis volgden nog twee Heilige Missen, dat waren de Dageraadsmis en de Dagmis. Dat stond allemaal in mijn kerkboekje. Tijdens die twee Heilige Missen werden kerstliedjes gezongen. Dat was leuk, want die kon ik meezingen. Sommige liedjes kende ik heel goed, die van de Herdertjes en Kindeke Klein. Intussen keek ik maar naar die grote beelden in de stal. Het Jezuskind zou ik wel een beetje willen toedekken. Het lag er zo bloot bij en ik had het ook nog steeds zo koud. Ik dacht aan die heerlijke warme stoof in de koets.

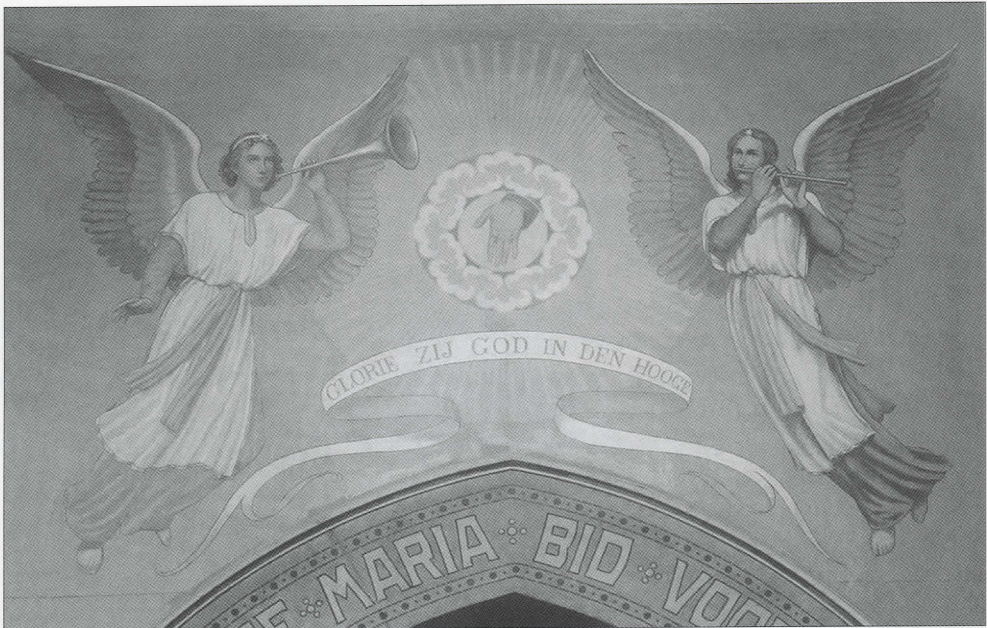
Er gingen al wat mensen uit de kerk, maar mijn ouders niet hoor, want de Dagmis moest nog gelezen worden en niet alle liedjes waren gezongen. Ik wachtte op het "Stille Nacht" want dat kon die Oostenrijkse mevrouw zo mooi zingen, in het Duits nog wel dat wist ik nog van een keer eerder. Iedereen in onze buurt keek wel even naar haar, wat zij wel erg leuk gevonden zal hebben.

Op weg naar huis

Eindelijk waren de diensten afgelopen en schuifelde iedereen de kerk uit. Fijn voor moeder dat ze een warme stoof had en voor ons ook. Op de terugweg hield vader het paard een beetje in bij het huis van die Oostenrijkse mevrouw, want daar stond altijd een enorme kerstboom voor het raam, wat niet veel men-

Misdienaars bij het altaar in de Nicolaaskerk omstreeks 1930.

Engelen musiceren "Glorie zij God in den hooge" boven het Maria-altaar in de Nicolaaskerk (foto Aat Hoogland).

sen hadden en zeker de rooms-katholieke mensen niet. Mijn moeder zei wel eens "hoe groter de boom, hoe heidenser het volk", maar die aardige mevrouw was toch ook rooms katholiek, zij zat iedere zondag naast mij in de kerk. Wat betekende eigenlijk heidens? Toch eens vragen dacht ik. Een eind verder op de Schinkelweg mochten we bij slager Den Elzen binnen kijken. De gordijnen waren opengeschoven. Er was een hele lange tafel gedekt met wel honderd kaarsjes er op. Het was een gezin met vijftien kinderen, misschien wel zeventien. Het leek op een echte feestzaal in een paleis of zo, mijn fantasie ging aan de haal met mij.

Kerstontbijt

Maar bij ons was het ook gezellig gemaakt door de thuisblijvers. Het Kindje Jezus beeldje had intussen een plekje in het kribje gekregen met echt hooi. Gedraaide rode, roze en blauwe kaarsjes waren al aangestoken bij het stalletje. Ook de kaarsjes brandden die op tafel stonden in kandelaartjes van een uitgeholde aardappel met daar omheen rood crêpepapier, die ik op school gemaakt had en waar ik natuurlijk heel trots op was. Maar achteraf was ik de enige die ze mooi vond. Er stonden heerlijke dingen op tafel, zoals gedraaide broodjes,

krentenbrood met noten, beschuitjes met muisjes. Zelfs de botervloten waren mooi opgemaakt met de letter J van Jezus. Buiten was het nog steeds donker. We ontbeten met kaarslicht. Het was heerlijk warm, de kachel stond rood gloeiend. Het mocht van mij, met ons tien en altijd zo blijven. Het was zo een veilig gevoel voor mij met al die vijf grote broers.

Kerstzang

De dag brachten we door met lezen, spelletjes of puzzelen. De groten luisterden naar de radio en vielen in slaap, het was ook zo vroeg dag geweest voor hen. Het middagmaal was weer verrassend, vooral de bitterkoekjespudding met slagroom als toetje. Om half vier was het weer "melkenstijd". De koeien werden onrustig. Zij waren door het vroege uur wat van slag af. Tussen licht en donker mochten de kaarsjes bij de kerststal weer branden. Mijn vader kwam bij ons in de huiskamer zitten, pakte de parochie zangboekjes, legde ze op tafel als een stille wenk en stopte zijn pijp. Mijn moeder begreep die wenk. Ik zat als eerste voor het stalletje, tenslotte was ik de jongste en het kleinste. We zongen alle liedjes die we kenden, mijn moeder maakte met haar mooie stem de tweede stem er bij. Mijn vader hield wijselijk zijn mond. Dat was maar het beste ook. Het zingen tussen licht en donker was één van de hoogtepunten van Kerstmis die tot op de dag van vandaag bij onze familie in het geheugen is gebleven.

Van Herwijnen Outdoor Store

*Dorpsstraat 66
anno 1908*

vrijtijdskleding
wandelschoenen
bergschoenen
tenten

*van
Herwijnen*

dartsport
schietsport
campingaz dealer
kampeerartikelen

Dorpsstraat 66 - Zoetermeer - Telefoon (079) 316 35 51 - www.herwijnenzoetermeer.nl